

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2025.17.227-246>

УДК: 327 (303)

© Віра Бурдяк¹

© Тетяна Федорчак²

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ УКРАЇНИ ТА ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ В РОКИ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Автори дослідили взаємодію політичних інститутів України і країн Вишеграду (Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини) в роки повномасштабної російсько-української війни. У статті використано значний масив вітчизняних та зарубіжних джерел. Дослідження ґрунтується на неоінституціональному, системному та порівняльному методологічних підходах, методах аналізу, синтезу, логіко-експериментальному, соціологічному тощо. Доведено, що взаємодія України з країнами V4 у роки російсько-української війни змінилася і є неоднозначною. Автори наголошують, що V4 перестає бути єдиним регіональним актором і трансформується у платформу ситуативної співпраці. Кожна з країн Вишеграду розвиває власні відносини з Україною. Польща та Чехія допомагають українцям у боротьбі з ворогом, Словаччина демонструє змінність позицій, а Угорщина сформувала модель «обмеженої взаємодії», в якій допомога Україні частково надавалася поза межами міжурядових політичних рішень. Україні стратегічно важливо поглиблювати двосторонню взаємодію з Польщею та Чехією, підтримувати інституційні канали співпраці зі Словаччиною та мінімізувати деструктивний вплив угорського чинника через діяльність у межах інституцій Євросоюзу.

227

Ключові слова: Вишеградська група, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Європейський Союз, НАТО, політичні інститути, полі-

¹ Доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: v.burdjak@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0003-0037-2173>.

² Доктор політичних наук, професор кафедри суспільних наук Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. E-mail: tetiana.fedorchak@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-8404-5526>.

тичний процес, повномасштабна російсько-українська війна, європейська інтеграція.

Interaction between Political Institutions of Ukraine and the Visegrad Four in the Years of Full-Scale War

The authors investigated the interaction of political institutions of Ukraine and the Visegrad countries (Poland, Czech Republic, Slovakia and Hungary) during the years of the full-scale Russian-Ukrainian war. The article uses a significant array of domestic and foreign sources. The research is based on neo-institutional, systemic and comparative methodological approaches, methods of analysis, synthesis, logical-experimental, sociological, etc.

228 — *It is proven that the interaction between Ukraine and the V4 countries changed during the Russian-Ukrainian war, became ambiguous. The authors emphasize, that the V4 ceases to be the only regional actor and is transformed into a platform for situational cooperation. Each of the Visegrad countries is developing its own relations with Ukraine. Poland and the Czech Republic are helping Ukrainians in the fight against the enemy, Slovakia demonstrates the variability of positions, and Hungary has formed a model of “limited interaction”, in which assistance to Ukraine was partially provided outside the framework of intergovernmental political decisions. It is strategically important for Ukraine to deepen bilateral cooperation with Poland and the Czech Republic, support institutional channels of cooperation with Slovakia and minimize the destructive influence of the Hungarian factor through activities within the institutions of the European Union.*

Keywords: Visegrad Group, Poland, Czech Republic, Slovakia, Hungary, European Union, NATO, political institutions, political process, full-scale Russian-Ukrainian war, European integration.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна російської федерації проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 р., радикально змінила систему європейської безпеки та актуалізувала роль регіональних коаліцій, зокрема держав Вишеградської групи (V4). Попри формальну спільність інтересів та членства в Європейському Союзі і НАТО, держави Вишеграду продемонстрували значну політичну та ціннісну дивергенцію у підходах до підтримки України. Ключовим у даній ситуації постає питання, якою мірою політичні інститути України та держав Вишеграду можуть забезпечити ефективну взаємодію, і як змінилася ця взаємодія під впливом війни.

Водночас повномасштабна війна росії проти України і необхідність надання нашій державі у цій ситуації всебічної підтримки – життєво важливий виклик для всієї європейської системи безпеки. На цьому тлі особливої ваги набула взаємодія України з її безпосередніми західними сусідами, Вишеградською групою (V4) – неформальним регіональним об'єднанням Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини, що історично розглядалося як єдиний суб'єкт у контексті розширення Європейського Союзу та НАТО. Проте, війна в Україні стала стрес-тестом, який не лише не консолідував групу, але й фактичного призвів до її паралічу та висвітлив глибокі цивілізаційні і політичні розбіжності між її членами.

Проблема дослідження полягає у дихотомії між очікуваною консолідованою підтримкою України з боку регіонального блоку V4 та реальною диференціацією позицій його членів – від повноцінного стратегічного союзництва (Польща, Чехія) до відкритого саботажу спільних рішень ЄС (Угорщина) та політичного розвороту (Словаччина).

229

Аналіз останніх досліджень та джерел. Джерельною базою статті є офіційні документи ЄС (Council Decision; Regulation (EU); 2024/792), офіційні комюніке самітів V4, НАТО, рішення Ради ЄС щодо пакетів санкцій та військової допомоги (Regional Cooperation; Guennoun, Ya.; Ušiak, Ja), заяви посадових осіб України та країн V4, а також статистичні дані, зокрема Кільського Інституту Світової Економіки «Відстеження підтримки в Україні» (Kiel Institute of World Economy Ukraine Support Tracker) (A Database of Military; Ukraine Support Tracker).

Вважаємо, що академічна рефлексія теми лише формується, адже війна триває, тобто наукові дослідження ведуться паралельно до реальних подій. Певні напрацювання вже здійснили аналітичні центри Національного інституту стратегічних досліджень України (НІСД (2023). Вишеградська група); Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (Polish Institute of International Affairs; Baroch P.; Report on the Polish Presidency). PISM аналізує допомогу Україні та лідерство Варшави (Eksperytyzy). Празький Інститут безпекових досліджень (PSSI) та Чеська Асоціація з міжнародних питань (Association for International Affairs – АМО) досліджують чеську нову східну політику, вивчають чеську допомогу Україні тощо (Česka iniciativa uspela; ČR poskytl Ukrajině; Палата Л.; Політичні відносини; The Czech Republic).

Важливі дослідження ведуть науковці Братиславського «Глобального аналітичного центру: ідеї, що формують світ» (GLOBSEC). Вони фіксують та аналізують еволюцію суспільної думки, зміни в політичній діяльності та риториці, тобто розворот країни (Osmolovska L.; Mangiameli F.; Андрусак А.; Свиридюк Ю.). Активну позицію займає Словацька асоціація зовнішньої політики (Slovak Foreign Policy Association – SFPA), яка щорічно організовує міжнародні конференції, досліджуючи еволюцію словацької підтримки України та ризики дезінформації до і після виборів у країні 2023 р. Помітний інтерес викликають «23-я оглядова конференція Словацької Республіки, з питань зовнішньої та європейської політики» (2025), «Об'єднання мереж жінок у зовнішній, європейській та безпековій політиці в країнах Вишеградської четвірки» (2024 р.) тощо (23rd Annual Review Conference; Connecting networks).

230 — Окремі уваги вимагають дослідження політичних інститутів Угорщини, зокрема незалежного аналітичного центру Political Capital з Будапешту, який функціонує з 2001 р. та Угорського Гельсінського комітету (Hungarian Helsinki Committee), заснованого з метою забезпечення дотримання прав людини в Угорщині у 1989 р. Центри аналізують політику «особливого шляху» уряду В. Орбана в плані верховенства права і зовнішніх відносин, фактично його обструкціонізм; відстоюють просування демократії, ринкової економіки, євроатлантичної співпраці, оборони, безпеки, прав людини та соціальну політику (Hungarian independent institute; László R.; Hungary delays).

Вишеградська четвірка, як регіональне утворення, є предметом уваги багатьох українських науковців. Різні аспекти трансформаційних змін у V4 вивчали В. Андрейко, Н. Антонюк, В. Бурдяк, В. Бусленко, І. Вовканич, Є. Гайданка, Т. Герасимчук, Н. Голуб'як, І. Гурак, Г. Зеленько, В. Климончук, А. Ключкович, Є. Кіш, А. Круглашов, В. Литвин, М. Лендъел, М. Мальський, Ю. Остапеч, М. Палінчак, А. Романюк, Н. Ротар, Т. Федорчак, І. Цепенда та ін.

Втім, проблеми взаємодії політичних інститутів України та країн Вишеграду в контексті російсько-української війни, на наш погляд, вимагають подальших досліджень, оскільки характеристика наукового доробку означеної теми ускладнена її надзвичайною динамічністю, оперативним аналізом двосторонніх відносин України та країн V4, а праці часто представлені у форматі аналітичних доповідей (policy papers) і публікацій ЗМІ.

Мета статті – проаналізувати взаємодію політичних інститутів України і країн V4 у роки повномасштабної війни (2022–2025 рр.), включно з оцінкою політики кожної держави щодо України, характер наданої підтримки, динаміку і диверсифікацію політичних рішень та позицій стосовно України, вплив внутрішніх чинників на інституційну взаємодію на двосторонньому й європейському рівнях, прийняття зовнішньополітичних позицій.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабне вторгнення військ російської федерації в Україну миттєво зруйнувало ілюзію єдиної зовнішньополітичної лінії V4. Взаємодія України з Вишеградською групою фактично розділилася на чотири окремі двосторонні треки, які кардинально відрізняються за своєю суттю. Повномасштабна агресія російської федерації проти України стала не лише найбільшим воєнним конфліктом в Європі з часів Другої світової війни, а й важким і важливим випробуванням для регіональних альянсів, на предмет стійкості їх функціонування, за умов, що перевищують нормальні. Група V4, яка традиційно вважалася успішним прикладом субрегіональної інтеграції в рамках ЄС та НАТО, з початком війни в Україні стала каталізатором, який не консолідував, а, навпаки, оголив глибинні ціннісні та стратегічні розбіжності між членами Вишеграду.

231

Замість єдиної, спільної політичної позиції країн V4, повномасштабна війна призвела до фактичного розпаду цієї регіональної спільноти на три окремі, часто антагоністичні, вектори взаємодії з Києвом, що поставило під сумнів саму життєздатність V4 як політичного союзу та вимагає від української дипломатії переходу від регіональної до диференційованої, асиметричної двосторонньої політики.

Можна констатувати, що інституційна взаємодія України з країнами Вишеградської групи трансформувалася у чотири окремі двосторонні треки. Аналіз цих треків доцільно розпочати з позитивного стратегічного інституційного союзництва України з Польщею та Чехією.

Політичні інститути Республіки Польща, президент А. Дуда та уряд Т. Моравецького з 2022 р. зайняли позицію безумовного лідерства в групі V4. Польща стала головним адвокатом України в Євросоюзі, підтримавши рішення про надання Україні статусу кандидата в члени Європейського Союзу (Укрінформ (2025), співпрацю з НАТО через постачання важкого озброєння та ключовий військово-логістичний хаб (Савицький). Цей хаб України, що розташований у поль-

ському аеропорту Жешув-Ясьонка, є ключовим вузлом для транзиту західної допомоги, через який проходить понад 95% військових та гуманітарних вантажів. Хаб обробляє майже 18 000 т допомоги щомісяця, здійснює перевантаження вантажів та митне оформлення. Швидку і надійну діяльність хабу забезпечують польські, американські та норвезькі військові. Під час відвідування хабу Жешув-Ясьонка чинний президент РП К. Навроцький заявив, що «потрібно глибоко усвідомлювати, що особливо в перші місяці, але також і в наступні роки завдяки зусиллям польського народу, завдяки зусиллям польських солдатів і завдяки таким місцям, як логістичний хаб на Підкарпатті, можлива оборона України від Російської Федерації» (Навроцький: оборона України). Так, дійсно діяльність хабу дуже допомагає в забезпеченні ЗСУ західною зброєю, лишень потрібно пам'ятати, що до хабу вона надходить з 45 країн. Інституційна взаємодія досягла піку з підписанням угод про спільний митний контроль (Komisja Europejska. Załączniki).

232

— Вибори до парламенту 2023 р. (обрання нового прем'єр-міністра Д. Туска) та президентські 2025 р. (обрання нового президента К. Навроцького), які відбулися в Польщі, внесли зміни у політику керівних інститутів країни. Так, прихід нової коаліції, призвів до певного охолодження відносин з Україною, до зменшення обсягів військової допомоги, хоча загальний курс на підтримку України залишається незмінним. Новий уряд заявив про перегляд політики допомоги і посилення контролю за її виконанням, що викликало занепокоєння в Україні, хоч Польща продовжує надавати Україні гуманітарну допомогу та підтримувати її суверенітет.

Вважаємо, що це не лише жест доброї волі, адже відомо за найскромнішими оцінками, що від податків і внесків, які сплачують працюючі в Польщі українці, її ВВП зріс на понад 2,5% (майже 4 млрд, до Національного фонду охорони здоров'я та Управління соціального страхування, надходить 15 млрд злотих (майже 157 млрд грн) при витратах лише 3,5 млрд злотих (36,6 млрд грн) (Polska-Ukraina: sektor transportu).

Але саме ця глибока інтеграція виявила економічні конфлікти. Зернова криза й блокада польсько-українського кордону польськими перевізниками (2023-2024 рр.) продемонстрували, що навіть при стратегічному союзництві, внутрішньополітичні та економічні інтереси (особливо під час виборів) створюють серйозні точки на-

пруги. Прихід уряду Д. Туска дещо нормалізував діалог, але повністю не зняв напруги в питаннях економіки (Polska-Ukraina). Президент К. Навроцький має своєрідне «скептичне, прохолодне та політично обережне ставлення до України, з чітким ухилом у бік національного консерватизму та історичного ревізіонізму» (Лаб'як).

Ще очолюючи Інститут національної пам'яті Польщі, К. Навроцький заявляв, що «Україна має врегулювати історичні суперечності, зокрема пов'язані з Волинською трагедією, перш ніж може розраховувати на повну підтримку Польщі в інтеграційних процесах до ЄС чи НАТО. Ставши президентом, він публічно підтримав декларацію про відмову підтримки вступу України до НАТО; гарантував, що польські війська не будуть в Україні навіть у разі посилення агресії з боку російської федерації. Хоча декларація не має певної юридичної сили, а швидше є маніфестом політичних поглядів, втім, вона викликала обурення в українській владі та навіть критику прем'єра Д. Туска (Вареня). «Заяви Навроцького де-факто перегукуються з наративами кремля – наприклад, твердження про те, що вступ України до НАТО є «безглуздом», бо нібито може призвести до війни з Росією. Такі позиції отримали позитивну реакцію у Москві» (Лаб'як).

233

Досліджуючи взаємодію політичних інститутів Чехії та України, слід підкреслити, що позицію Праги (президент П. Павел та прем'єр-міністр П. Фіала), уряд якого після жовтневих парламентських виборів 6 листопада 2025 р. пішов у відставку) (Кричковська), можна охарактеризувати як тихе, але ефективне лідерство. На відміну від Польщі, чесько-українські взаємини позбавлені публічних криз. Їх інституційна взаємодія владних структур зосереджена на ВПК та військовій допомозі Україні. Чеська ініціатива (2024 р.) щодо закупівлі боєприпасів для України поза межами Європейського Союзу стала взірцем нестандартної, але дієвої інституційної підтримки, яка продемонструвала лідерство Праги там, де інститути Євросоюзу виявилися занадто повільними (Česka iniciativa).

Чехи зуміли при підтримці інших держав зібрати кошти, необхідні для такої потужної ініціативи, підтримавши закупівлю сотень тисяч одиниць артилерійських боєприпасів з країн, розміщених поза Європейським Союзом. У березні 2024 р. президент П. Павел під час зустрічі в Середньочеському краї відзвітував про перший великий успіх у реалізації ініціативи Праги. «Станом на ранок ми зібрали загальну суму для закупівлі всіх боєприпасів, тобто 800 тисяч штук».

За його словами, наступний крок має зробити чеський уряд, який укладе меморандум і налагодить взаємовідносини. «Потім чеська сторона повідомить усі країни-контрибутори про графік і те, як ми будемо діяти», – сказав він (*Česka iniciativa*). Це – реальна допомога Чехії Україні.

234 — Серед країн V4 Словацький кейс виглядає найбільш драматичним, ілюструє, на нашу думку, стратегічну невизначеність та феномен політичного розвороту. Можна вказати на два етапи у розвитку взаємодії політичних інститутів Словаччини та України. Перший етап (2022 – осінь 2023 рр.), коли в Словаччині діяли уряди – спочатку Е. Гегера, згодом Л. Одора та президент З. Чапутова, яких характеризували як представників «яструбиного крила». Вони вели рішучу зовнішню політику, ратували за посилення національної оборони, дотримувалися жорсткої позиції щодо російської федерації. Під їх керівництвом Словаччина стала першою країною, яка передала Україні весь свій парк винищувачів МіГ-29 (13 одиниць), зенітну ракетну систему ЗРК С-300 (Словаччина передала). Крім того, передача була здійснена у березні-квітні 2022 р., що зробило її однією з найважливіших форм військової допомоги. Тож, у той час інституційна взаємодія була доволі потужною.

Другий етап розпочався з осені 2023 р., коли на парламентських виборах перемогу здобула лівоцентристська словацька політична партія «Курс – соціальна демократія» (*Smer-SD*) Р. Фіцо, яка вела виборчу кампанію під гаслом «Жодного снаряду для України». Це – кардинальний розворот у політиці щодо російсько-української війни (Розворот Фіцо). Держсекретар Міноборони Словаччини І. Меліхер також наголосив, що «для Словаччини було б добре, якби Україна перебувала в межах кордонів, які вона мала до 2014 р., але повністю під російським впливом, щоб ми мали доступ до дешевої енергії та отримували транзитні збори. Це було б найкраще для Словаччини» (Міноборони Словаччини).

Новий уряд Словаччини негайно інституційно припинив державну військову допомогу (зберігши комерційні контракти) та перейшов до риторики, близької до угорської (про необхідність миру та провал західної стратегії, заяви про необхідність компромісу зі сторони України за рахунок передачі рф своїх територій тощо). «Метою зовнішньої політики нинішнього словацького уряду, – заявив прем'єр Р. Фіцо, – не є поразка Російської Федерації. Нашою метою є якомо-

га швидше закінчення війни, щоб слов'яни перестали вбивати один одного. Війна могла закінчитися через три місяці після її початку..., деякі європейські лідери хочуть використати російсько-українську війну тільки для боротьби з Москвою». Він критикує Європейський Союз за підхід до врегулювання російсько-української війни, оскільки, на його думку, європейському блоку варто було б «витратити на мир стільки ж енергії, скільки на підтримку війни в Україні» (Нашою метою є).

Словаччина солідарна з Угорщиною у блокуванні певних аспектів допомоги Україні, зокрема це стосується виділення нашій державі 50 млрд євро впродовж чотирьох років безпосередньо з бюджету ЄС, що, на думку прем'єра В. Орбана є порушенням суверенітету Євро-союзу. Р. Фіцо наголосив, що «уряд Словаччини підтримує пропозиції, які прем'єр-міністр Угорщини вже висунув або висуне» (Касіян). Крім того, виступаючи на засіданні комітету Народної ради Словацької Республіки у справах Європи, Р. Фіцо сказав, що не буде підтримувати військову допомогу Україні та не буде голосувати за жодні санкції проти росії (Васьків). Це створило парадоксальну ситуацію, коли Словаччина де-юре залишається в проукраїнській коаліції, а де-факто приєдналася до угорського блоку «особливої думки» (Собенко).

235

Президент З. Чапутова виступала за подальшу допомогу Україні, наголошувала, що йдеться про безпеку не лише України, а й Словаччини. «Словацька військова допомога Україні має тривати. Я поважаю результати парламентських виборів і негативну думку щодо цього в партії, яка проводить коаліційні переговори. Але будь-яка словацька адміністрація має розуміти, що йдеться не лише про безпеку України, а і про власне Словаччину», – написала вона в Х (Президент Словаччини).

Втім, у квітні 2024 р. після другого туру президентських виборів новим президентом Словацької Республіки став соратник Р. Фіцо – Петер Пеллегріні. Він активно поділяє позицію уряду СР щодо стандартизації відносин з росією та вважає, що санкції проти москви в більшості випадків неефективні і негативно позначилися на жителях Словаччини (Капустянська). Попри чітку санкційну антиросійську політику Європейського Союзу, та такі ж позиції переважної більшості країн-членів ЄС, очільники Словаччини демонструють особливе ставлення до російської федерації, підтримують спадщину

боротьби з фашизмом, «історичну правду» про Другу світову війну і роль Червоної армії в ній. Прем'єр Р. Фіцо з гордістю заявляв, що «у 2025 році уряд Словаччини візьме на себе організацію кількох заходів, які завершаться травневими святкуваннями перемоги над фашизмом. У дусі вищесказаного, природно, що я, як прем'єр-міністр Словаччини, надзвичайно зацікавлений в участі в офіційних урочистостях з нагоди перемоги над фашизмом, які відбудуться 9 травня 2025 р. в Москві. Тому офіційно прийняв запрошення від Володимира Путіна, який візьме участь в урочистостях, що зроблю і я» (Михайлов. На запрошення Путіна). Наведені заяви прем'єр-міністра повністю вказують на його проросійську позицію, хоч не все словацьке суспільстві поділяє цю думку.

236 — Таким чином, словацький кейс є прикладом того, як внутрішні політичні суперечності та ефективна дезінформаційна кампанія можуть повністю змінити зовнішньополітичний курс країни, незважаючи на попередні домовленості та зобов'язання. Нині взаємодія політичних інститутів України з Кабінетом міністрів Словаччини заморожена на політичному рівні, і зберігається лише на технічному та комерційному.

Аналізуючи взаємодію політичних інститутів України та Угорщини наголосимо, що як член Вишеграду, дана країна демонструє діаметрально протилежну ЄС, світоглядну позицію стосовно російсько-української війни. Політику, яку веде прем'єр Угорщини В. Орбан, в Європі визначають як стратегічний обструкціонізм, який, в конкретному випадку, полягає в тому, що уряд займає унікальну позицію щодо використання інститутів ЄС та НАТО для блокування допомоги Україні. Це найбільш проблемний партнер України серед країн V 4 у роки повномасштабної війни. Угорщина прагне зберігати дружні відносини з рф, блокує більшість рішень ЄС щодо України, використовує українсько-угорські взаємини як інструмент внутрішньої політики.

Уряд В. Орбана продовжує тісну економічну співпрацю з рф в енергетичній сфері (проект «Пакш2»). Прем'єр у листопаді 2025 р. спеціально відвідав Білий дім і домовився з президентом Д. Трампом про скасування санкцій, які були введені щодо проекту будівництва нових енергоблоків атомної електростанції «Пакш-2», яку будує російська державна корпорація «Росатом». Вашингтон вирішив зробити також виняток з санкцій для постачання впродовж одного року

російських нафти та газу до Угорщини (Кравченко). Раніше Угорщина домоглася і від Євросоюзу повного виведення проєкту «Пакш-2» з-під європейських санкцій, що запроваджені проти рф (Михайлов. США скасували). Це суперечить політиці більшості держав ЄС і створює системні конфлікти у трикутнику «Україна – ЄС – Угорщина».

28 листопада 2025 р. прем'єр В. Орбан знову відвідав путіна. Сам візит не викликав сенсацій, традиційно сторони обговорили постачання російської нафти та газу Угорщині та війну в Україні. Але візит приніс негативні наслідки для відносин із Польщею, чи точніше, з президентом К. Навроцьким, якого В. Орбан вже оголосив своїм союзником. Нагадаємо, що В. Орбан планував і «не приховував амбіцій побудувати в Центральній Європі альтернативний центр впливу, де Польща відігравала б ключову роль», відновити V4, як основу для спротиву Брюсселю і для блокування вступу України в ЄС (Желіховський).

Запланована на 3 грудня 2025 р. в Естергомі (Угорщина) зустріч президентів країн V4, мала підтвердити, що план може стати реальністю. Втім, у Польщі гостро відреагували на візит В. Orbana до Москви і президент К. Навроцький скасував заплановану двосторонню зустріч з прем'єром. Це повідомлення стало для Угорщини «холодним душем». Чинне керівництво Польщі не вбачає потреби в підтримці планів В. Orbana і дистанціюється від нього. Тож, угорським пропагандистам не вдалося створити картинку, що курс прем'єра В. Orbana радо підтримують сусіди (Желіховський).

Угорщина неодноразово гальмувала пакети санкцій ЄС, виділення макрофінансової допомоги Україні, рішення про довгострокові фінансові механізми на підтримку України, що ускладнює рух нашої держави на шляху до Євросоюзу, хоч інституції ЄС нерідко обходили ці блокування через політичний і фінансовий тиск. Наразі, з початку 2025 р., Будапешт блокує відкриття кластерів для переговорів про вступ України до ЄС. Угорські урядовці заявляють, що «членство України в ЄС буде тягарем як для блоку, так і для Угорщини». В. Орбан несправедливо ображає нашу країну, називаючи її «невизначеним утворенням», «буферною державою», що членство України в ЄС означало б «стан війни» ЄС із рф та війну на території Угорщини, що угорці не хочуть бути в одному союзі з українцями, щоб не розділяти їхню долю, яка, на його думку, полягає в перебуванні поряд із росією (Орбан вважає).

Наголосимо, що В. Орбан не вперше робить дискримінаційні заяви стосовно України, заявляючи, що Україна «становить дуже серйозну загрозу Угорщині». В чому йому вбачається загроза, важко зрозуміти? Тож важливо, що президент України В. Зеленський відповів йому дипломатично: «ми хочемо, щоб Угорщина нас підтримала. Якщо хоча б не може зробити це, то хоча б хай не блокує нас на нашому шляху. Є правила, і ми їх дотримуємося. Ми хотіли б, щоб нас поважали – це повага не просто до нас, а й повага до Європейського Союзу, оскільки Угорщина це частина Європейського Союзу. Такі є правила, тож потрібно зробити дуже багато всього важливого. І потім кластер за кластером буде відкриватися» (Бельмас).

Водночас, як не парадоксально, але з початку війни Угорщина допомагає Україні та українцям великим обсягом гуманітарних та економічних вантажів, прийняла десятки тисяч українських біженців, хоча це не супроводжувалося активною політичною підтримкою. Слід вказати, що взаємодія на рівні угорських місцевих громад, церков і неурядових організацій виявилася значно ефективнішою, ніж міжурядова взаємодія (Прибуття в Угорщину). За три роки до Угорщини прибуло 1,4 млн українських біженців, які зверталися за допомогою до органів державної влади та благодійних організацій 700 тис. разів. Прихисток попросили 50 тис. осіб. Біженці отримують житло, їжу, одяг, медичне обслуговування, можливість працевлаштування, навчання, безкоштовний проїзд. За цей час Угорщина витратила вже понад 100 млрд форинтів на допомогу Україні та українським біженцям (З початку війни).

Загострилися взаємини між Україною й Угорщиною у зв'язку з питанням про права угорської меншини в Закарпатті. Війна посирила відчуття небезпеки, але поступове оновлення українського законодавства у 2023–2024 рр. частково зняло напругу, яка виникла у відносинах двох країн у 2017 р. Тоді Верховна Рада ухвалила Закон про освіту, який передбачав використання в навчальних закладах у місцях сукупного проживання національних меншин державної мови. Але відповідно до освітніх програм можна було викладати одну чи кілька дисциплін на двох і більше мовах, тобто використовувати мову нацменшин. Це неодноразово викликало обурення з боку Угорщини, яка звинувачувала Україну в якихось проблемах нацменшин на Закарпатті. Водночас прем'єр В. Орбан постійно робив абсурдні заяви щодо України. Коли ж 8 грудня 2023 р. Верховна Рада схвалила низку

законопроектів, зокрема №10288-1 щодо захисту прав національних менших в окремих сферах, врахувавши рекомендації Ради Європи (У Верховній Раді), то в МЗС Угорщини заявили, що не задоволені змінами до Закону України про нацменшини. Нібито до повернення скасованих прав угорцям 2015 р. – «ще далеко».

Україна пішла назустріч Угорщині і країни домовилися про створення спільної спеціальної комісії з питань, пов'язаних з представниками угорської національної спільноти в Закарпатській області. Було досягнуто спільної угоди і в червні 2024 р. очільник МЗС Угорщини П. Сійярто повідомив, що Угорщина підтримала початок перемовин щодо вступу України в Європейський Союз, тому що Київ «задовольнив вимоги Будапешта». За його словами, йшлося про забезпечення прав угорської нацменшини в Закарпатті. Втім, цього річ П. Сійярто знову повернувся до старих вимог і відверто маніпулює даним питанням (Костіна), заявляючи, що «український уряд попри постійні обіцянки та приємні слова не повертав права меншин, відібрані в угорської громади з 2015 року» (Сійярто вже маніпулює).²³⁹ Тож, Угорщина обіцяє блокувати прогрес зі вступом України до ЄС доки угорцям Закарпаття не повернуть «відібрані в 2015 році права».

Зазначимо, що ще до російсько-української війни напруга між країнами ЄС і в тому числі V 4 та Угорщиною поступово зростала. Угорщина під егідою прем'єра В. Орбана все далі відходить від демократичних норм і верховенства права, порушує діяльність ЄС, блокуючи ухвалення законів чи фінансування для отримання поступок у непов'язаних сферах. Неприйняття політики В. Орбана набирає все конкретніших форм (Голови комітетів). Так, на першу зустріч під головуванням Угорщини в ЄС, яка проходила в Будапешті з метою обговорення промислової політики, з'явилося лише сім міністрів з інших країн. «Орбан хотів використати президентство для просування себе як державного діяча, намагався створити враження, що має вплив на відносини ЄС з третіми країнами», – пише експерт С. Чакі з аналітичного Центру європейських реформ. – Насправді, однак, кожне головування має обмежені можливості у цьому плані, оскільки зовнішня політика ЄС керується залізним правилом одностайності» (Експерт: головування Угорщини). Жоден комісар ЄС не відвідав Угорщину за півроку її головування.

Висновки. Отже, проведений аналіз проблеми виявив, що взаємодія України з країнами V4 у роки російсько-української війни є

складною і неоднозначною. Можна стверджувати, що V4 перестає бути єдиним регіональним актором і трансформується у платформу ситуативної співпраці. Так, Польща та Чехія нині стали ключовими державами Вишеградської групи. Вони забезпечили відчутну комплексну підтримку України – військову, політичну, економічну та гуманітарну. Їхні політичні інститути діяли найбільш скоординовано та стабільно. Словаччина в роки війни демонструє змінність позицій, які залежать від внутрішньої політичної конфігурації. Інституційний потенціал співпраці значний, але політичний вимір частково втрачений після зміни влади. Угорщина сформувала модель «обмеженої взаємодії», в якій допомога Україні частково надавалася поза межами міжурядових політичних рішень. Політичні інститути Угорщини системно блокували рішення на рівні ЄС, що гальмувало європейську підтримку України.

Вважаємо, що для України стратегічно важливо поглиблювати двосторонню взаємодію з Польщею та Чехією, підтримувати інституційні канали співпраці зі Словаччиною та мінімізувати деструктивний вплив угорського чинника через діяльність у межах інституцій Євросоюзу.

240

—

References:

1. 23rd Annual Review Conference on the Foreign and European Policy of the Slovak Republic. URL: <https://www.sfpa.sk/en/>
2. A Database of Military, Financial & Humanitarian Aid Ukraine Support Tracker. (2025). URL: <https://www.kielinstitut.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>
3. Andrusiak, A. (2023). «Povazhaie rezultaty vyboriv»: prezident Slovacchyny vystupyla proty novoho paketa dopomohy Ukraini. URL: [https://focus.ua/uk/voennye-novosti/597065-povazhayerezultativiboriv-prezident-slovacchini-vistupila-proti-novogo-paketadopomogiukrayini/\(in Ukrainian\)](https://focus.ua/uk/voennye-novosti/597065-povazhayerezultativiboriv-prezident-slovacchini-vistupila-proti-novogo-paketadopomogiukrayini/(in%20Ukrainian)).
4. Baroch, P. (2023) Ministr zahraničí Lipavský: Putin nechce mír, chce válku. Zákulisní diplomatická jednání s Kremlem se nevedou, říká ministr zahraničí Jan Lipavský. URL: <https://www.hrot24.cz/clanek/ministr-zahranici-lipavsky-putin-nechce-mir-chce-valku>.
5. Belmas, K. (2025). «Napivchlenstva» v YeS buty ne mozhe: Zelen-skyi zaklykav Uhorshchynu ne blokovaty yevropeyskyi shliakh Ukrainy. Orban vidpoviv. URL: <https://suspilne.media/1156182-napivchlenstva-v->

es-buti-ne-moze-zelenskij-zaklikav-ugorsinu-ne-blokuvati-evropejskij-slah-ukraini/ (in Ukrainian).

6. Česka iniciativa uspela. Částka na nákup munice je shromážděná, oznámil Pavel. (2025). URL: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/spojenci-kyjeva-zajistili-temer-vsechny-finance-na-ceskou-iniciativu.A240307_120127_zahranicni_pitt.

7. Connecting networks of women in foreign, European and security policy, across the V4 states. (2024). URL: <https://www.sfpa.sk/en/project/connecting-networks-of-women-in-foriegn-european-and-security-policy-across-the-v4-states/>

8. Council Decision (CFSP) 2024/890 of 18 March 2024 amending Decision (CFSP) 2021/509 establishing a European Peace Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/890/oj/eng>.

9. ČR poskytla Ukrajině vojenskou pomoc za více než šest miliard korun (2024). URL: https://mzv.gov.cz/kiev/cz/zpravy_a_udalosti/cr_poskytla_ukrajine_vojenskou_pomoc_za.html.

10. Ekspert: holovuvannia Uhorshchyny v YeS stvorylo bahato halasu i malo realnoho vplyvu (2024). URL: <https://www.pap.pl/ua/ukrainian/news/ekspert-golovuvannya-ugorschini-v-es-stvorilo-bagato-galasu-i-malo-realnogo-vplyvu>.

241

11. Ekspertyzy (2025). Polska pidtrymka ukrainskoho akademichnoho seredovyshcha pislia povnomasshtabnoho rosiiskoho vtorhnennia v Ukrainu. Biuro doslidzhen i analiziv Polskoho instytutu mizhnarodnykh vidnosyn (PISM). Varshava. 19 s. (in Ukrainian).

12. Guennoun, Ya. The Visegrad Group and the War in Ukraine: from Veto Bloc to Void. URL: <https://politics-security.net/index.php/ojsdata/article/view/306>

13. Holovy komitetiv z pytan Yevrosoiuzu obureni pershymy tyzhniamy holovuvannia Uhorshchyny v YeS (2024). URL: <https://comeuroint.rada.gov.ua/news/74819.html> (in Ukrainian).

14. Hryhoriev, V. (2025). “Nashoiu metoiu ne ye porazka RF”: Fitso zrobyv tsynichnu zaiavu pro viinu v Ukraini. URL: <https://www.unian.ua/world/fico-pro-ukrajinu-prem-yer-slovachchini-zrobiv-novu-zayavu-13152924> (in Ukrainian).

15. Hungarian independent institute Political Capital. The building of Hungarian political influence The Orbán regime's efforts to export illiberalism (2022). URL: https://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/PC-Boll_HUNfluence_Study_ENG.pdf.

16. Hungary delays funding of weapons for Ukraine from profits from frozen Russian assets. Financial Times. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3867766-ugorsinazatrimuefinansuvanna-zbroi-dla-ukraini-iz-pributkiv-vidzamorozenih-aktivivrosii-ft.html>.

17. Kapustianska, I. (2024). Novym prezidentom Slovachchyny stav soratnyk Fitso – Peter Pellehrini. URL: https://lb.ua/world/2024/04/07/607306_novim_prezydentom_slovachchini_stav.html (in Ukrainian).

18. Kasian, V. Premier Slovachchyny pidtrymav Orbana u blokuvanni 50 mlrd yevro dopomohy dla Ukrainy. URL: <https://finance.liga.net/ua/ekonomika/novosti/porushuie-suverenitet-yes-orban-pro-plan-nadannia-ukraini-50-mlrd-ievro> (in Ukrainian).

242
— 19. Komisja Europejska. Załączniki do komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Sprawozdanie w sprawie stanu strefy Schengen w 2024 r. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:bbfa9499-fc87-11ee-a251-01aa75ed71a1.0005.02/DOC_4&format=PDF.

20. Kostina, I. (2025). Siiarto: Uhorshchyna ne znime veto na vstup Ukrainy v YeS cherez prava uhortsiv Zakarpattia URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/03/23/7207808/> (in Ukrainian).

21. Kravchenko, O. (2025). SShA dozvolily Uhorshchyni zdiisniuvaty z Rosiieiu operatsii, poviazani z budivnytstvom AES. URL: https://lb.ua/world/2025/11/21/708076_ssha_dozvolili_ugorschini.html (in Ukrainian).

22. Krychkovska, U. (2025). U Chekhii proukrainskyi uriad Fialy yde u vidstavku URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/11/6/7224302/> (in Ukrainian).

23. Labiak, I. Novyi prezident Polshchi – Karol Navrotskyi: shcho vin zaiavliav pro Ukrainu. URL: <https://tsn.ua/exclusive/novyy-prezydent-polshchi-karol-navrotsky-shcho-vin-zaiavliav-pro-ukrayinu-2840777.html> (in Ukrainian).

24. László, R. (2025). Easter Purge? Orbán Sets Deadline to Crush Independent Media and Civil Society. URL: <https://vsquare.org/hungary-viktor-orban-sovereignty-office-independent-media-ngos-russia-putin-playbook/>

25. Mangiameli, F. (2025) GLOBSEC's Ukraine Support Club at the Munich Security Conference. URL: <https://www.globsec.org/what-we>

do/publications/globsecs-ukraine-support-club-munich-security-conference-2025.

26. Minoborony Slovachchyny: Povnyi kontrol RF nad Ukrainoiu buv by dobrym dla nas variantom (2025). URL: <https://zn.ua/ukr/europe/minoboroni-slovachchini-povnij-kontrol-rf-nad-ukrajinoju-buv-bi-dobrim-dlja-nas-variantom.html> (in Ukrainian).

27. Mykhailov, D. (2025). SShA skasuvaly sanktsii, zaprovadzhenni pro ty proiektu AES v Uhorschchyni, yaku buduie rosiiskyi «Rosatom». URL: <https://suspilne.media/1164184-ssa-skasuvali-sankcii-zaprovadzeni-pro-ti-proektu-aes-v-ugorsini-aku-budue-rosiiskij-rosatom/> (in Ukrainian).

28. Mykhailov, D. (2025). Na zaproshennia Putina: premier Slovachchyny Fitso vizme uchasť v urochystostiakh do Dnia peremohy u Moskvi. URL: <https://suspilne.media/889531-na-zaprosenna-putina-slovackij-premer-fico-vizme-ucast-u-paradi-do-dna-peremogi-u-moskvi/> (in Ukrainian).

29. Navrotskyi: Oborona Ukrainy mozhlyva zavdiaky zusyilliam poliakiv i zokrema lohystychnomu khabu “Zheshuv-Yasonka”. (2025). URL: <https://suspilne.media/1179486-navrockij-oborona-ukraini-mozлива-zavdaki-zusillam-polakiv-i-zokrema-logisticnomu-habu-zesuv-asonka/> (in Ukrainian). 243 —

30. NISD (2023). Vyshehradska hrupa v novykh politychnykh realiakh. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/vyshehradska-hrupa-v-novykh-politychnykh-realiyakh> (in Ukrainian).

31. Orban vvazhaie, shcho myrna uhoda mizh Ukrainoiu ta Rosiiei bude pidypsana u Budapeshti (2025). URL: <https://bukvy.org/orban-vvazhaye-shho-myrna-ugoda-mizh-ukrayinoyu-ta-rosiyeyu-bude-pidypsana-u-budapeshti/> (in Ukrainian).

32. Osmolovska, L. (2025) Seven Security Scenarios on Russian War in Ukraine for 2025-2026: Implications and Policy Recommendations to Western Partners. URL: <https://www.globsec.org/what-we-do/publications/seven-security-scenarios-russian-war-ukraine-2025-2026-implications-and>.

33. Palata L. Yak Chekhiiia mobilizovala Zakhid prydbaty snariady dla ZSU. (2024). URL: <https://www.dw.com/uk/ak-chieia-mobilizovala-zahidpridbatisotni-tisac-snaradiv-dla-zsu/a-68662906> (in Ukrainian).

34. Panchenko, Yu. (2025). Rozvorot Fitso: shcho zmusylo lidera Slovachchyny zminyty polityku shchodo Ukrainy URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/09/8/7219595/> (in Ukrainian).

35. Polish Institute of International Affairs (PISM). URL: <https://eu-lacfoundation.org/en/polish-institute-international-affairs-pism>.

36. Politychni vidnosyny mizh Ukrainoiu ta Chekhiieiu. (2023). URL: <https://czechia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/308-politichni-vidnosini-mizhukrajinoju-ta-chehiyeju> (in Ukrainian).

37. Polska-Ukraina: sektor transportu. Konkurencja i współpraca Departament Badań i Analiz Lipiec 2024 r. URL: https://www.bgk.pl/files/public/Pliki/Ekspertyzy_i_badania/Polska-Ukraina._Sektor_transportu._Konkurencja_i_wspolpraca.pdf.

38. Prezydent Slovachchyny: Nasha viiskova dopomoha Ukraini maie tryvaty (2023). URL: <https://interfax.com.ua/news/general/939352.html> (in Ukrainian).

39. Prybuttia v Uhorshchynu (ekstrena humanitarna dopomoha) (2023). URL: <https://safeinhungary.gov.hu/ua/arrive/entry/> (in Ukrainian).

244 — 40. Regional Cooperation in Central Europe after Russia's Aggression against Ukraine (2024). URL: <https://pism.pl/publications/regional-cooperation-in-central-europe-after-russias-aggression-against-ukraine>.

41. Regulation (EU) 2024/ 792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj/eng>.

42. Report on the Polish Presidency of the Visegrad Group July 2012–June 2013. Visegrad Group (2013). URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=240>.

43. Report on the Polish Presidency of the Visegrad Group July 2020–June 2021. Visegrad Group (2021). URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=482>.

44. Savytskyi, I. (2025). Polshcha zalyshaietsia kliuchovym lohistychnym khabom dlia mizhnarodnoi dopomohy Ukraini. URL: <https://resonance.ua/polshha-zalishaietsya-klyuchovim-logisti/> (in Ukrainian).

45. Siiiarto vzhe manipuliue “povernenniam prav” uhortsiv Zakarpattia dlia blokuвання vstupu Ukrainy v YeS (2025). URL: <https://zakarpattia.net.ua/News/236545-siiiarto-vzhe-manipuliue-povernenniam-prav-uhortsiv-Zakarpattia-dlia-blokuвання-vstupu-Ukrainy-v-IES> (in Ukrainian).

46. Slovachchyna peredala Ukraini ZRK S-300 – ofitsiino (2022). URL: https://defence-ua.com/news/slovachchina_peredala_ukrajini_zrk_s_300_ofitsijno-6856.html (in Ukrainian).

47. Sobenko, N. (2023). U Slovachchyni poiasnylo slova Chaputovoi pro viiskovu dopomohu Ukraini. URL: <https://suspilne.media/587505-u-slovaccini-poasnili-slova-caputovoi-pro-vijskovu-dopomogu-ukraini/> (in Ukrainian).

48. Svyrydiuk, Yu. (2025). Slovachchyna vystupyla proty nadannia novoho paketa viiskovoi dopomohy Ukraini. URL: <https://suspilne.media/587139-slovaccina-vistupila-proti-nadanna-novogo-paketa-vijsk-ovoi-dopomogiukraini/> (in Ukrainian).

49. The Czech Republic announces further military support for Ukraine. (2022). URL: <https://mil.in.ua/en/news/the-czech-republican-nouncesfurther-military-support-for-ukraine/>

50. U Verkhovnij Radi zareiestruvaly zakonoproiekt, yakyy vyklichchaie rosiisku movu iz zakonu pro movy natsmenshyn (2023). URL: <https://nus.org.ua/2023/12/08/u-verhovnij-radi-zareyestruvaly-zakono-proyekt-yakyj-vyklyuchaye-rosijsku-movu-iz-zakonu-pro-movy-natsmenshyn/> (in Ukrainian).

51. Ukraine Support Tracker: Europe now leading spender on weapons production for Ukraine (2025). URL: <https://www.kielinstitut.de/publications/news/ukraine-support-tracker-europe-now-leading-spender-on-weapons-production-for-ukraine/>

245

52. Ukrinform (2025). Polshcha pidtrymaie nadannia Ukraini statusu kandydata v YeS – Duda. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3490945-polsa-pidtrimae-nadanna-ukraini-statusu-kandidata-ves-duda.html> (in Ukrainian).

53. Ušiak, Ja. Navigating New Waters. Russian Military Aggression on Ukraine and Effects on the Visegrad Group. URL: <https://www.unisci.es/wp-content/uploads/2024/10/UNISCIDP66-1USIAK-1.pdf>.

54. Varenia, Z. (2025). «U mene bahato zasterezhen». Karol Navrotskyi pro Ukrainu. URL: <https://novapolshcha.pl/article/u-mene-bagato-zasterezhen-karol-navrockii-pro-ukrayinu/> (in Ukrainian).

55. Vaskiv, O. (2025). Politico: Uhorschchyna ta Slovachchyna vystuply proty vydilennia Ukraini 50 mlrd yevro iz fondu YeS. URL: <https://suspilne.media/603457-politico-ugorsina-ta-slovaccina-vistupili-proti-vidilen-na-ukraini-50-mlrd-evro-iz-fondu-es/> (in Ukrainian).

56. Z pochatku viiny Uhorschchyna nadala Ukraini dopomohu na miliardy foryntiv. URL: <https://life.karpat.in.ua/?p=234153&lang=uk> (in Ukrainian).

57. Zhelikhovskyi, S. (2025) Vidmova Orbanu: yak vizyt do Putina zruinuvav pravyi alians mizh Polshcheiu ta Uhorshchynoiu. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/12/2/7226125/> (in Ukrainian).

Надійшла до редакції / Received: 15.11.2025

Схвалено до друку / Accepted: 08.12.2025